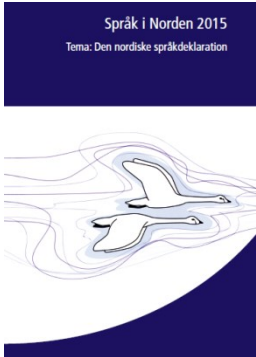

Sprog i Norden

Titel:	Deklarasjon om nordisk språkpolitikk	
Forfatter:	Bodil Auerstad	
Kilde:	Sprog i Norden, 2015, s. 35-48	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive	

© Forfatterne og Netværket for sprognavnene i Norden

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Deklarasjon om nordisk språkpolitikk

Bodil Aurstad

I 2006 vedtok Nordisk ministerråd for utdanning og forskning «Deklarasjon om nordisk språkpolitikk». I deklarasjonen utpekes fem langsiktige språkpolitiske mål. For å nå disse målene vil landene arbeide med fire saksområder. Språkdeklarasjonen er ikke juridisk bindende, og ansvaret for å følge opp målene i deklarasjonen er nasjonalt. Det betyr at prioriteringen mellom aktuelle problemstillinger og finansieringen av oppfølgende tiltak kan variere i de nordiske landene og Færøyene, Grønland og Åland. Det nordiske språksamarbeidet skal likevel bidra til å støtte opp under nasjonale innsatser der det er mulig og hensiktsmessig.

Historikk

Den 1. november 2006 vedtok Nordisk ministerråd for utdanning og forskning (MR-U) «Deklarasjon om nordisk språkpolitikk» (språkdeklarasjonen). I etterkant ble det fra flere kanter forventet at språkdeklarasjonen ville innebære felles og forpliktende nordiske innsatser på det språkpolitiske området.

Språkdeklarasjonen er imidlertid ikke juridisk bindende, og ansvaret for å følge opp målene i den er nasjonalt. Det betyr at prioriteringen mellom aktuelle problemstillinger og finansieringen av oppfølgende tiltak kan variere i de nordiske landene og Færøyene, Grønland og Åland. Den daværende danske undervisningsminister Bertel Haarders skriftlige svar til medlem av Folketinget Frode Sørensen på spørsmål av 11. januar 2007 (nr. S 1903) kan illustrere hvordan ansvarsfordelingen mellom det nasjonale og det nordiske nivå var slått fast:

De nordiske landes ministre understreger med vedtagelsen af deklarasjonen om nordisk sprogpolitik betydningen af det nordiske sprogfællesskab. Ministrene er enige om, at der er behov for yderligere initiativer, der kan forbedre forståelsen af nabosprog. Derfor vil Nordisk Ministerråd udarbejde en oversigt over eksisterende nordiske initiativer, og denne vil danne grundlag for vurdering af yderligere behov. [...]

I stedet for at udarbejde en fælles handlingsplan for opfølgning på sprogdeklarasjonen vil ministrene sortere og prioritere i de forslag og initiativer

der allerede er bragt frem, og hvert af landene kan selv bestemme, hvordan målene i den nordiske sprogpolitikk nås. [...]

Det nasjonale ansvaret for å følge opp målene er stadfestet i innledningen til språkdeklarasjonen, og dette nasjonale ansvaret ble videre i 2008 bekreftet av Embetsmannskomiteen for utdanning og forskning (EK-U).

For å imøtekomme behovet for en samlet fremstilling av utviklingstendenser og resultater på det språkpolitiske området besluttet Embetsmannskomiteen (EK-U) samtidig at det skal redegjøres for den nasjonale oppfølgingen av språkdeklarasjonen til Nordisk råds sesjon hvert annet år: første gang til sesjonen i 2009, andre gang i 2011, tredje gang i 2013 og så videre. Til Nordisk råds sesjon i 2015 legger således Nordisk ministerråd frem den fjerde redegjørelsen i rekken.

Embetsmannskomiteen (EK-U) besluttet likevel den 5. desember 2012 at en av prioriteringene fra 2014 skal være å i høyere grad identifisere hvorvidt nordiske tiltak på dette området kan bidra til å understøtte nasjonale innsatser i oppfølgingen av deklarasjonen. På denne måten kan nordiske tiltak bidra til å styrke realiseringen av målene i språkdeklarasjonen i landene.

Språkdeklarasjonen

Norden er i dag en mangespråklig region hvor borgerne har gode språkkunnskaper og hvor språkpolitikken hviler på en demokratisk tradisjon.

Språkdeklarasjonen formulerer visjonen for en nordisk språkpolitikk og utpeker de langsiktige mål som en nordisk språkpolitikk skal strebe etter. Deklarasjonen tar som utgangspunkt at Nordens samfunnsbærende språk forblir sterke, levende og samfunnsbærende og at det nordiske samarbeidet også fremover foregår på dansk, norsk og svensk.

Det betyr at utgangspunktet for nordisk språkpolitikk er at alle nordboere har rett til

- å tilegne seg et samfunnsbærende språk i tale og skrift, slik at de kan delta i samfunnslivet
- å tilegne seg forståelse av og kunnskaper om et skandinavisk språk og forståelse av de øvrige skandinaviske språkene, slik at de kan delta i det nordiske språkfelleskapet
- å tilegne seg språk med internasjonal rekkevidde, slik at de kan delta i utviklingen av det internasjonale samfunnet
- å bevare og utvikle sitt morsmål og sitt nasjonale minoritetsspråk

Målene som en nordisk språkpolitikk skal arbeide mot, blir derfor

- at alle nordboere kan lese og skrive det eller de språk som fungerer som samfunnsbærende i området hvor de bor
- at alle nordboere kan kommunisere med hverandre, først og fremst på et skandinavisk språk
- at alle nordboere har grunnleggende kunnskaper om språkrettigheter i Norden og om språksituasjonen i Norden
- at alle nordboere har meget gode kunnskaper i minst ett språk med internasjonal rekkevidde og gode kunnskaper i ytterligere ett fremmedspråk
- at alle nordboere har allmenn kunnskap om hva språket er og hvordan det fungerer

For å nå disse målene peker språkdeklarasjonen på fire saksområder som sentrale for arbeidet

- språkforståelse og språkkunnskap, herunder styrking av nabospråksperspektivet i dansk-, norsk- og svenskundervisningen og undervisning i skandinaviske språk som fremmedspråk. Nordens samfunnsbærende språk bør videre være synlige i det offentlige rom (film og tv) og tilgjengelige i form av litteratur, ordbøker og språkteknologiske løsninger;
- parallellspråklighet¹, herunder både parallellspråklighet mellom engelsk og Nordens språk og mellom språkene i Norden;
- mangespråklighet og flerspråklighet², herunder sikre at lovfestede minoritetsspråk kan styrkes, samt at tegnspråk sikres en sterk posisjon;
- Norden som språklig foregangsregion, herunder arbeid med myndighetenes språkbruk og den nordiske modell for språkfelleskap og språksamarbeid.

I Nordisk ministerråd er det et tverrsektorielt fokus på målgruppen barn og unge. Et fokus på barn og unges forståelse av dansk, norsk og svensk i det nordiske språksamarbeidet ble besluttet av Embetsmannskomiteen for utdanning og forskning (EK-U) i 2008. Denne prioriteringen står fremdeles høyt på dagsorden, og fra 2014 skal det legges særlig vekt på lytteforståelse av talespråkene dansk, norsk og svensk.

1 Parallellspråklighet brukes i språkdeklarasjonen om samtidig bruk av flere språk innenfor ett eller flere områder i samfunnet.

2 Landene i Norden blir stadig mer mangespråklige, og mange nordboere er i dag flerspråklige.

Landrapportene

Redegjørelsene til Nordisk råd er basert på landenes egne rapporter til Nordisk ministerråds sekretariat (NMRS). Spørsmålene er i all hovedsak de samme i 2009, 2011 og 2013, noe som gir en bedre mulighet til å følge utviklingen på de ulike områder innenfor språkpolitikken. Som noe nytt ble det i 2013 tilføyet et spørsmål om tegnspråk. Spørsmålene er knyttet til de fire saksområdene som utpekes i språkdeklarasjonen.

Landenes svar gjengis i sin helhet i bilag til redegjørelsene. I redegjørelsene gjøres det kort rede for noen illustrerende, gode eksempler på nasjonale innsatser innenfor det aktuelle saksområdet. I tillegg gis en kort oppsummering av den virksomheten på språkområdet som er finansiert med nordiske midler, slik at man lettere kan se de nordiske og nasjonale tiltak i sammenheng. Ned-enfor følger eksempler fra redegjørelsen i 2013.

Spørsmålene landene og Færøyene, Grønland og Åland besvarte i 2013

Spørsmål om språkforståelse og språkkunnskap

1.A: Redegjør for læreplanenes kompetansemål når det gjelder undervisningen i og om skandinaviske språk (dansk, norsk og svensk) på både folkeskolenivå (grunnskole) og gymnasienivå (videregående skole).³ Angi om kompetansemålene er formulert ut fra et nabospråksperspektiv eller ut fra et fremmedspråksperspektiv. Redegjør eventuelt også for relevante kompetansemål for kulturforståelse.

1.B: Er undervisningen i og om skandinaviske språk (dansk, norsk og svensk) blitt styrket siden landrapportene i henholdsvis 2009 og 2011? Er det innført nye læreplaner eller gjennomført andre relevante tiltak, eksempelvis i lærerutdannelsene, kursvirksomhet rettet mot lærere, kampanjetiltak rettet mot skolen (evt. tiltak i forlengelse av den nordiske språkkampanje 2010-2012)?

1.C: Hvordan sikrer relevante myndigheter (nasjonale myndigheter og

3 I redegjørelsen er det ønskelig å kunne sammenligne læreplanene på tvers av landene. Kompetansemålene kan eksempelvis stilles opp på denne måten: «Kompetansemål etter 7. årstrinn: Eleven skal kunne lese enkle litterære tekster på svensk og dansk og gjengi innholdet.»

skoleeiere) seg at læreplanenes kompetansemål som omhandler undervisning i og om skandinaviske språk, følges opp i praksis? Finnes det undersøkelser som for eksempel disse undersøkelsene fra henholdsvis Norge (Språkrådet) <http://www.sprakradet.no/Toppmeny/Aktuelt/Norsklarere/> og Sverige (Lärarnas Riksförbund) <http://www.lr.se/opinionpaverkan/undersokningar/arkiv/nordiskasprakisvenskundervisningen.5.30bff3351397a05549c800014723.html?>

Oppfølging på nordisk nivå 2012-2013

Den største delen av MR-Us budsjett som er til disposisjon på språkområdet, er øremerket program for språkkurs:

- Nordkurs er universitetenes sommerkurs i Nordens samfunnsbærende språk og kultur. De fleste landene har støtteordninger/mobilitetsmidler som legger til rette for at deres studenter kan følge et Nordkurs.
- Nordspråk er et nettverk for nasjonale foreninger for lærere som underviser i Nordens språk som morsmål eller som fremmedspråk.
- De nordiske perler arrangerer språk- og kulturkurs for nordiske lærerstudenter. De fleste av kursene er finansiert av De nordiske perlers bilaterale fond, mens de nordiske midlene dekker kursvirksomhet som ikke omfattes av de bilaterale ordninger.
- Nordiske språkpiloter er en etterutdannelse for lærere i dansk, norsk og svensk som ønsker å styrke sin kompetanse i nabospråksdidaktikk, samt fungere som ressurspersoner for lærerkollegaer.

Samarbeidsnemnden for Norden-undervisning i utlandet har støttet seminarer og konferanser for Norden-lektorer ved universiteter i hovedsak utenfor Norden, men også i Norden⁴.

I forlengelsen av Nordisk språkkampanje (2010 – 2011) har Foreningene Nordens forfatterturné og etablering av Foreningene Nordens undervisningsportal Norden i skolen (www.nordeniskolen.org) fått støtte fra henholdsvis Rådgivningsgruppen for nordisk skolesamarbeid og Nordisk Sprogkoordination. Nettverket for språknemndene i Norden ferdigstilte i 2013 sin nordiske barneordbok «Nordisk miniordbok». Denne er finansiert med midler fra Nor-

⁴ Samarbeidsnemnden for Norden-undervisning i utlandet finansieres fra 2014 ikke lenger av nordiske midler, men fortsetter sin virksomhet i nasjonal regi.

disk kulturfond, Nordisk språkkampanje og Nordplus Nordiske språk og publiseres via Norden i skolen-plattformen.

Oppfølging på nasjonalt nivå 2012-2013

Landene og Færøyene, Grønland og Åland rapporterer at det nordiske perspektiv er skrevet inn som kompetansemål i læreplaner og kursplaner for fagene dansk, færøysk, norsk og svensk. Vektleggingen av nabospråksforståelse og kulturforståelse varierer noe, og er først og fremst relatert til om elevgruppen har dansk, norsk, færøysk eller svensk som morsmål eller ei.

Ansvar for oppfølgingen av kompetansemålene er desentralisert til skoleeier i alle landene.

Omtrent en tredjedel av alle de utdannede nordiske språkpiloter kommer fra Danmark. Læreplanen i dansk som andrespråk legger fra 2013 mer vekt på fremmedspråksdidaktikk. Den nye lærerutdannelsen er fra 2013 styrt av kompetansemål. Ett av kompetansemålene er nordiske språk. Det utgis jevnlig undervisningsmateriale om nordiske språk og nabospråk i Danmark.

I Finland kan elevene etter eget valg begynne studiene i det andre nasjonale språket (finsk eller svensk) allerede i første klasse. Nye læreplaner som tar sikte på å styrke en levende tospråklighet i skolen, vil gjelde fra 2016. En arbeidsgruppe har i 2011 og 2012 utredet utviklingen i svenskundervisningen i Finland, og hvordan denne kan styrkes. Denne utredningen kom i stand etter at man i 2009 kunne observere at kun 68 % av gymnasiastene valgte å gå opp til eksamen i svensk etter at man i 2004 gjorde eksamen frivillig. «Svenska nu»-prosjektet, som ble iverksatt i 2007, fortsetter med målsettingen å tilby et nordisk alternativ til den anglosaksiske kulturen gjennom møtet med den svenskspråklige.

På Færøyene er nordisk kulturforståelse og nabospråksforståelse skrevet inn i læreplanen både i færøysk (islandsk og norsk) og i dansk (svensk og norsk). Folkeskolen fikk ny læreplan i 2011, og gymnaset fikk ny læreplan i 2013.

I Grønland legges det vekt på undervisning om de vestnordiske relasjoner. Danskundervisning er obligatorisk på gymnaset. I alle fag skal den språklige dimensjon gis økt oppmerksomhet, blant annet gjennom en andrespråkspedagogisk tilnærming. Ordbøker mellom grønlandsk og dansk til mobiltelefon og elevmobilitet støttet av Nordpluss, skal styrke relasjonen til Norden. Særlig nevnes skolebesøk mellom elever fra de arktiske områder.

I Island gjelder nye læreplaner fra 2013 der det beskrives kompetansemål blant annet i fremmedspråk som engelsk og dansk. Skolene fordeler selv timene mellom fremmedspråkene.

I Norge og Sverige er det gjennomført undersøkelser av hvordan lærere følger opp kompetansemålene i læreplanene. Norge rapporterer om en forbedring når man sammenligner resultatene fra en undersøkelse i 2010 og en oppfølgende undersøkelse i 2012. Læreplanene i Norge er revidert i 2013.

I Sverige er nabospråksperspektivet skrevet inn i læreplanen fra 2011. Skolverket viderefører undervisningsressursen som ble utarbeidet under den nordiske språkkampanjen.

På Åland ivretas informasjon om Nordens språk og kultur først og fremst av Nordisk informasjonskontor. Elever og lærere oppmuntres til å søke støtte til mobilitet gjennom Nordplus Junior.

Spørsmål om parallellspråklighet

2.A: Arbeides det med nasjonale strategier for parallellspråklighet mellom engelsk og Nordens samfunnsbærende språk,⁵ for eksempel i regi av språkråd, språknemnder eller andre myndigheter?

2.B: Hvordan ivretas parallellspråklighet mellom engelsk og nasjonalspråket som vitenskapelige språk innenfor universitetssektoren og høyskolesektoren? I hvilken grad er det innført parallellspråksstrategier ved høyere utdannelseinstitusjoner? Kan det i så fall sies noe overordnet om hovedinnholdet i strategiene, for eksempel i forhold til undervisningsspråk og publiseringsspråk?⁶ Er det mulig for studenter å avlegge eksamen på et annet av Nordens samfunnsbærende språk ved høyere utdannelseinstitusjoner?

Oppfølging på nordisk nivå 2012–2013

Et nordisk parallellspråksnettverk finansiert med støtte fra Nordplus Nordiske språk og de deltagende universiteter og med representanter fra flere av Nordens internasjonaliserte universiteter i Danmark, Finland, Norge, Island og Sverige, har utarbeidet landrapporter hvor de blant annet redegjør for universitetenes språkpolitikker og parallellspråklige praksis mellom engelsk og Nordens språk. Nettverkets rapport «Hvor parallelt» fra 2013 kan leses

5 Med «Nordens samfunnsbærende språk» refereres det i språkdeklarasjonen til dansk, finsk, færøysk, grønlandsk, islandsk, norsk, samisk og svensk.

6 I perioden 2010–2013 har et nordisk nettverk for parallellspråklighet arbeidet med nasjonale statusrapporter for parallellspråksspørsmål på universitetsområdet (fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige).

her: <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A730884&swid=-2007>

Embetsmannskomiteen for utdanning og forskning (EK-U) besluttet i 2013 å følge opp nettverkets arbeid ved å opprette en midlertidig nordisk ekspertgruppe for parallellspråklighet med et treårig mandat fra 2014.

Oppfølging på nasjonalt nivå 2012–2013

Ansvar for utvikling av policy-dokumenter for parallellspråklighet og oppfølging og utvikling av god parallellspråklig praksis på universitetsnivå er i alle landene desentralisert til utdanningsinstitusjonene. Mange av universitetene har eller er i ferd med å utvikle og vedta språkstrategidokumenter.

Københavns universitet i Danmark har opprettet Center for Internationalisering og Parallelsproglighed, som gjennomfører skreddersydde språkkurs som dekker ulike brukerbehov ved universitetet.

Institutet för de inhemska språken i Finland anbefaler i sin språkpolitiske handlingsplan blant annet at studentavhandlinger på lavere nivå skrives på nasjonalspråkene.

I universitetsundervisningen på Færøyene rapporteres det om en pragmatisk tilnærming til språkvalg, men at færøysk er hovedspråket.

Ved Grønlands universitet er undervisningsspråket dansk eller grønlandsk, eller engelsk dersom underviseren ikke behersker et av de to språkene.

Ved universitetene på Island er islandsk hovedspråk for undervisning på lavere nivå.

I Norge har universitetene et ansvar for å utvikle norsk som fagspråk.

Spørsmål om mangespråklighet og flerspråklighet

3.A: På hvilken måte arbeides det for å sikre og styrke stillingen til de minoritetsspråk⁷ som i ett eller flere nordiske land er lovfestede minoritetsspråk?

3.B: På hvilken måte arbeides det med tegnspråksspørsmål⁸?

7 Med «minoritetsspråk» refereres det i språkdeklarasjonen i denne sammenheng til språkene samisk, kvensk, meänkieli, romani og jiddisch samt finsk (i Sverige) og tysk (i visse deler av Danmark).

8 Det ble i 2012 opprettet et nordisk nettverk for tegnspråk i regi av nettverket for språknemndene i Norden. Nettverket driver informasjonsbloggen der det ligger rapporter blant annet om status for tegnspråk i Norden: <http://nordiskateckensprak.wordpress.com/rapporter/>

Oppfølging på nordisk nivå 2012–2013

Nettverket for språknemndene i Norden arrangerte i 2011 et nordisk seminar om tegnspråkene i Norden⁹. Formålet med seminaret var å etablere et nordisk tegnspråksnettverk¹⁰. Nettverket driver sin egen nordiske informasjonsblogg. Seminaret ble finansiert av nordiske midler fra MR-Us budsjett for språksamarbeidet.

Oppfølging på nasjonalt nivå 2012–2013

Nordisk samisk fag- og ressurscenter er et samarbeidsprosjekt mellom Samisk parlamentarisk råd og sametingene i Finland, Norge og Sverige som startet opp i 2013.

Danmark følger opp den europeiske pakt om minoritetsspråk og avtalen som sikrer det tyske mindretallets språk i Sønderjylland. Videre gis det morsmålsundervisning i færøysk og grønlandsk. Rettigheter og forpliktelser i forbindelse med tegnspråk¹¹ er desentralisert til sektorene.

I Finland har en arbeidsgruppe utarbeidet et forslag til handlingsplan for revitalisering av de samiske språkene i Finland. Arbeidet med å styrke det finske og finlandssvenske tegnspråket har fortsatt etter at det språkpolitiske program for tegnspråk kom i 2010. I regjeringsprogrammet fra 2011 gis minoritetsspråk inkludert tegnspråk særlig oppmerksomhet. Svensk i Finland styrkes gjennom programmet «Svenska nu», som har fått EUs språkpris.

Færøyenes nyopprettede språkråd vil også ta tegnspråksspørsmålet inn i sitt planleggingsarbeid.

I Grønland ble det i 2012 arrangert et møte om tegnspråk med nordisk deltagelse.

I Norge har Språkrådet fått ansvar for de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes, samt tegnspråk. Det finnes tegnspråksutdanning ved tre norske høyskoler. Det er opprettet en samisk lærerutdanning for grunnskolen.

I Sverige reguleres de nasjonale minoritetsspråkene og tegnspråk gjennom språkloven som følges opp av Språkrådet. Gjennom minoritetsloven har minoritetsspråkene overordnet sett blitt styrket. Gjennom midler til Sameskolstyrelsen og utvikling av undervisningsmidler styrkes samisk. Skolverkets digitale

9 Rapporten fra tegnspråksnettverket kan leses her: <http://nordiskateckensprak.files.wordpress.com/2012/06/rapport-nordisk-arbetsseminarium-fc3b6r-sprc3a5kvc3a5rdare-i-teckensprc3a5k-20122.pdf>

10 Nordisk tegnspråksnettverk fikk i 2014 et etableringstilskudd fra Nordisk ministerråd i form av en engangsbevilgning for å styrke det nye språksamarbeidet på dette området.

11 Dansk Tegnspråkråd ble opprettet fra 1. januar 2015.

portal tilbyr støtte til minoritetsspråklige elever under *Tema Modersmål*. Finsk i Sverige styrkes gjennom programmet «Finska nu». Tegnspråk kan velges som emne i gymnaset fra 2011 dersom skoleeier tilbyr det.

På Åland, som er svenskspråklig, følges utviklingen for svensk i Finland nøye. Det samarbeides om tegnspråksprosjekt med relevante myndigheter i Finland og Sverige.

Spørsmål om Norden som språklig foregangsregion

- 4: På hvilken måte arbeides det for å bidra til å gjøre Norden førende innenfor arbeidet med klarspråk (at myndigheter henvender seg til borgerne i et klart og forståelig språk)?¹²

Oppfølging på nordisk nivå

Nettverket for språknemndene i Norden arrangerte i 2011 og 2013 nordiske klarspråkskonferanser: *Juridisk sprog i Norden* (Island) og *Myndighetstexter ur medborgarperspektiv* (Finland). Nettverket for språknemndene i Norden har i 2012 arrangert et arbeidsseminar om klarspråk med deltagere fra alle de nordiske land, Færøyene og Grønland. Dansk Sprognævn og Språkrådet i Norge har deretter på vegne av arbeidsgruppen skissert et mulig nordisk klarspråksprosjekt. Konferansene og seminarne ble arrangert med nordiske midler.

Oppfølging på nasjonalt nivå 2012–2013

I Finland, Norge og Sverige arbeides det med klarspråk i regi av offentlige myndigheter, slik det også har vært redegjort for tidligere. Både Norge og Sverige deler ut klarspråkspriser.

I Finland er det et fokus på myndighetenes språk både ut fra et klarspråksperspektiv og ut fra et lettlestperspektiv. Kommunförbundet har nettopp avsluttet et klarspråksprosjekt som deler sine resultater og modeller på internett. En statlig myndighetsgruppe skal i løpet av 2013 legge frem en handlingsplan for utvikling av språket i lovgivningen og i kommunikasjonen mellom borgere og myndigheter.

I Norge ble prosjektet «Klart språk i staten» forlenget i perioden 2011–2013. Fra 2011 ble delprosjektet «Klart lovspråk» igangsatt etter at erfaringer fra både

¹² Nettverket for språknemndene i Norden har samlet sine nordiske klarspråksrapporter her: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/ksn/issue/archive>

Norge og Sverige viser hvordan lovspråket påvirker språket i den øvrige myndighetskommunikasjonen.

I Sverige fremheves tre faktorer av betydning for en vellykket satsing på klarspråk: 1) at arbeidet starter på høyeste nivå, 2) at det finnes personer med riktig kompetanse som kan drive klarspråksarbeidet og 3) at det finnes en språklov og en språkmyndighet med ansvar for å gjennomføre språkpolitikken. Språkrådet har utgitt flere publikasjoner med konkrete råd i samarbeid med flere myndigheter.

Færøyene opprettet i 2013 et språkråd som også vil ha klarspråk som sitt rådgivningsområde.

I Grønland vil den nye oversetter- og tolkeutdanning legge til rette for oversettelse av danske myndighetstekster til et klart og forståelig grønlandsk.

I kommunal- og landskapsförvaltningen på Åland følges det med på klarspråksarbeidet både i Finland og i Sverige.

Responen fra Nordisk råds parlamentarikere

Når en minister fra Nordisk ministerråd har lagt frem redegjørelsen under Nordisk råds sesjon, har rådets parlamentarikere mulighet til å komme med kommentarer og spørsmål. Som det fremgår nedenfor, er oppmerksomheten først og fremst rettet mot tiltak som fremmer barn og unges gjensidige forståelse av dansk, norsk og svensk.

I 2009 ble temaer som disse berørt fra Nordisk råds side:

- fokus på utfordringer knyttet til globalisering og bruk av engelsk, spesielt i høyere utdanning
- fokus på temaet nabospråksforståelse i læreplanene
- ønske om en lettere tilgang til nabolands-tv, nordiske dataspill og nordisk litteratur

I 2011 var det fra parlamentarikerens side et politisk fokus på

- oppfølging av læreplanenes målsettinger om nabospråksundervisning og lærernes undervisningspraksis
- fokus på lærernes kompetanse i nabospråksdidaktikk og egen forståelse av dansk, norsk og svensk
- ønske om en ny nordisk undersøkelse av nabospråksforståelse, som oppfølging av undersøkelsen som ble publisert i forskningsrapporten «Håller språket i hop Norden?» fra 2005

I 2013 var det fra Nordisk råds side et fortsatt fokus på temaet språkforståelse og språkundervisning:

- fokus på barn og unges forståelse av dansk, norsk og svensk og på de positive signaler som ligger i målsettingene i de nordiske læreplaner
- fokus på tegnspråk

Noen av de øvrige kommentarene illustrerer nødvendigheten av å tydeligere formidle skillet mellom språkdeklarasjonen og språkkonvensjonen.

I tråd med dialogen mellom Nordisk ministerråd og Nordisk råd har, blant mye annet, følgende nordiske tiltak bidratt til oppfølgingen av språkdeklarasjonen:

- nordisk språkkampanje (2010 – 2011)
- konferanser om språkundervisning i regi av Nettverket for språknemndene i Norden, Nordspråk, Nordiske språkpiloter og andre sentrale aktører, både nasjonale og nordiske
- konferansen Språkmøtet 2012 om tv-teksting og dubbing og det etterfølgende konferansebind i serien «Språk i Norden» fra 2013
- undersøkelsen om medievaner og språkforståelse fremlagt under Nordiske mediedager i 2012
- undersøkelser i Norge og Sverige av norsk- og svensk læreres holdninger til nabospråksundervisning
- studier av parallellspråklighet ved Nordens internasjonaliserte universiteter og etablering av den nordiske parallellspråksgruppe
- etablering av det nordiske tegnspråksnettverk

Redegjørelse for perioden 2014 – 2015 legges frem for Nordisk råds sesjon i oktober 2015.

Summary

In 2006 the Nordic Council of Ministers for Education and Research adopted the «Declaration on a Nordic Language Policy». The declaration points out five long-range goals to undertake. In order to reach the long-range language policy goals of the declaration the ministers of culture and education will focus on the following four areas of language policy: language comprehension and language skills, the parallel use of languages, multilingualism, and the Nordic countries as a linguistic pioneering region. The declaration is not legally binding. Language legislation, priorities, public measures and how they are financed may therefore vary among the Nordic countries, the Faroese

Islands, Greenland and Åland. The Nordic Language Co-operation supports the national follow up, for example through the Nordic Network of Language Councils. Every two years the Council of Ministers submits a report to the Nordic Council on how the Nordic countries, the Faroese Islands, Greenland and Åland have followed up on the declaration.

Bodil Aurstad er seniorrådgiver i Nordisk ministerråds sekretariat med ansvar for det nordiske språksamarbeidet. Hun ledet Nordisk språkkoordinasjon i fire år og hun har undervist i norsk språk, litteratur og samfunnskunnskap for nordiske og baltiske studenter i en rekke sammenhenger.

Henvisninger til Språkdeklarasjonen og tidligere redegjørelser

Lenke til Språkdeklarasjonen, 2006: <http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/2007-746>

Lenke til redegjørelse til Nordisk råds sesjon om oppfølgingen av språkdeklarasjonen i 2009 (første rapport): <http://www.norden.org/sv/nordiska-raadet/sessioner-moeten-och-konferenser/sessioner/61-sessionen-2009/sessionsdokument/dokument-10>

Lenke til redegjørelse til Nordisk råds sesjon om oppfølgingen av språkdeklarasjonen i 2011 (andre rapport): <http://www.norden.org/da/nordisk-raad/sager/dokument-15-2011>

Lenke til redegjørelse til Nordisk råds sesjon om oppfølgingen av språkdeklarasjonen i 2013 (tredje rapport): <http://www.norden.org/no/nordisk-raad/saker/dokument-10-2013>

Stikkord: språkdeklarasjon, språkpolitikk, nabospråk, ministerråd

